

נפ"ח (ניצול פסולת חקלאית)

בתקופת הקמת המאגר ביקרתי לעיתים קרובות בקיבוץ זיקים, שם הוקם מתקן נפ"ח. מתקן זה עניין אותי במיוחד, כי חמש-עשרה שנה קודם לכן, כאשר פעלתי במסגרת איגוד התעשייה הקיבוצית, נמנית בין אלה שהחליטו על תחילת המחקר בפרויקט זה. צפוניים בו חידושים רבים, שאולי יסייעו בעתיד לפתור חלק מן הבעיות של המשק החקלאי בקיבוצים.

מתקן זה פועל על יסוד בירכימי. הוא מייצר, תוך תהליכי תסיסה מואצים, שלושה מרכיבי יסוד חשובים ביותר: הראשון הוא גז המתן, המשתחרר בזמן תהליך התסיסה ויכול לשמש תחליף לדלק הנחוץ להפעלת דוד הקיטור של המשק; הוא יכול גם להספיק להפעלתו הרצופה של גנרטור חשמל של כ-70 קילוואט; המוצר השני של המתקן הוא דשן נוזלי המכיל את כל המרכיבים של ה"נוטריבל" (דשן מורכב ויקר) ויכול להספיק לאלפי דונמים; לבסוף נותר חומר מוצק שפונה "כבוץ" (כבול מבוצה), המכיל את כל התכונות של הכבול ועוד חומרים בלתי מזוהים, המגדילים בכ-30% לפחות את יבולי הירקות והפרחים הגדלים בחממות. קיבוץ יגור, שבו נערכו הניסיונות הראשוניים בחומר זה, הקים מתקן המספק לו את כל ה"כבוץ" הדרוש לו.

שישה משקים משערה-הנגב, וביניהם ברור-חיל, החליטו להצטרף לפרויקט זה. קיבלנו עבורם אישור בתנאים מועדפים מטעם המרכז להשקעות שליד משרד המסחר והתעשייה, אבל המתקנים לא הוקמו!! היו כבר בדינו תוכניות מפורטות לכל משק ומשק, התחלנו ברכישת הציוד ובמשא-ומתן עם הקבלנים השונים, חומר הגלם עמד בשפע בכל המשקים (זבל רפת וזבל לול), אבל הקיבוצים ביטלו את החלטתם להקים את המתקנים.

שתיים היו הסיבות לביטול זה: האחת נבעה מרתיעה אינסטינקטיבית מכל הקשור לשותפויות אזוריות, אחרי שנתגלה ברבים כושרו הניהולי הכושל ביותר של מנכ"ל המפעלים; השנייה היתה תוצאה ישירה של טעות, שהכבידה על מתקן אנרגיה אחר (שרפת קש), באשר לאומדן ההשקעות; שם עלה הביצוע כפליים מן האומדן. טעות זו העמידה את משקי האזור "על הרגליים האחוריות" בכל הכרוך להשקעות נוספות, ללא יוצא מן הכלל.

לכן נגנו פרויקט, שהיה יכול להיות לא פחות מוצלח ממי-שקמה. בראשית הטיפול בפרויקט הצלחנו לגייס, בנוסף לתקציב הפיתוח, סכומים רציניים בתנאים טובים; אלה נשארו בגזברות שערה-הנגב וסייעו לאזור להתגבר על המפולת הפיננסית שלו. תקופת-מה לאחר מכן גויס סכום נוסף לכיסוי ההשקעות של מי-שקמה; סכומים אלה הופקדו אף הם במפעלי שערה-הנגב עד לניצולם על-ידי האגודה.

הצלחותי הפיננסיות והניהוליות, על אף היותן מצומצמות יחסית בהיקפן, האפילו על הישגיו של מנכ"ל המפעלים האזוריים. הוא, שלא בצדק, ראה בכך ניסיון להקים "אימפריה" נוספת המתחרה בשלו. במקום לעסוק בניהול ענייניו, הוא בזבז זמן יקר במלחמות... נגדי (?). הוא מצא שותפים במלחמה זו אצל מרכזי ארגון הקניות האזורי והארצי. אלה לא אהדו את שיטותי באשר להעברת כספים לקיבוצים וארגון עסקות רחבות לרכישת צינורות מים, קווי טפטוף וטרקטורים. ההנחות הגדולות שקיבלנו בזכות ביצוע עסקות מרוכזות, שמו ללעג את ההסכמים

הגרועים, שנחתמו עד כה על-ידי הארגונים.

במקום לשנות את שיטת העבודה שלהם... הם נלחמו נגדי. מלחמות אלה גרמו לכך, שבסופו של דבר נאלצתי להפסיק את פעולתי בשטח זה, והמשקים הפסידו הנחות, שהגיעו לפעמים עד ל-50% בתוספת אשראי לחמש שנים (במקום הנחות של 3% ואשראי ל-90 יום בלבד).

היקף העסקות שבוצעו בזמן קצר הגיע עד ל-1.5 מיליון דולר, והחיסכון בהן הסתכם בכחצי מיליון דולר. אבל למרות הצלחות אלה ועקב חוסר הרצון של מרכזי המשקים באזורנו לקבל החלטות מחייבות בכיוון שעליו הצבעתי, נטשתי את המערכה ויצאתי ללמוד בקורס הדו-שנתי למדעי הרוח והחברה המתנהל באפעל. שכנעתי את יונה אשתי להצטרף אלי; חברי במשק אישרו לי יציאה זו, בתנאי שאשא בהוצאות הקיום שלנו. על כן, תוך כדי לימודי המשכתי לנהל את מִי־שקמה וגם גויסתי על-ידי תק"ם, בחצי משרה, לצוות החוקרים של התנועה העוסקים בשנת אלפיים – על כך יסופר בפרק הבא.